

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Коло

СРПСКИ НЕДЕЉНИ ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ

Број 138 26 август 1944 Дип. 7

Дивље снаге

Грина је плавила околину. Драган и ја једва смо то дочекали. Радовали смо се као и свима сличним догађајима те врсте. Олујама и бурама у шуми, јер је то једино било у стању да унесе мало одмене у наш монотони живот. Били смо, уосталом, једини становници у дивљем побрђу. 25 километара удаљени од најближег насеља. Покаткал смо желели да имамо суседа; а увек: да имамо деце.

Кад смо то поподне приметили да Дрина надолazi и расте по два метра на сат, знали смо да ће поплава бити велика. После вечере појурили смо ка обали реке.

Драган и ја били смо задивљени. Жута и густа вода бесно је јурила поред нас, носећи покидано и сломљено дрвеће. Слично ратним лађама у олуји, тај плен је надирало ка кањону, да би нешто доцније из њега излетео размрсан на ситно иверје.

„Гледај!“ Кликну Драган и окрете се према реци. Нама у сусрет каскала је крава са својим телетом. Освртали су се уплашено за собом као да их неко прогони. Теле је било насађено на несразмерно високе ноге. Драган примети да, вероватно, нема више од три дана.

Ма да је угледала и њега и мене, крава није на нас обратила никакву пажњу. Изгледало је као да посматра бујицу. Тада сиђе са обале, загази у воду и упути се нашој страни, не погледавши ниједном на теле за собом. Теле је оклевало, а онда и само загази у воду и одједном нишчезе у жутој бујици. Када се поново појави, било је већ неколико метара ниже у реци. Очигледно, нејаким створењу било је тешко да у стопу прати мајку: сваки корак напред вукао га је четири корака у страну, ка водопаду. Само му је мајка могла да помогне. Али, крава је, не бринући се за теле, пливала право к нама.

„Животињо, зла, сурова мајко!“ викнула сам. (То ми је Драган касније рекао).

Ма да снажан пливач, крава је мо-

рала дуго да се бори са бујицом. Требало јој је доста времена да би прешла на нашу страну. Мало даље од места, где смо стајали, испела се на обалу. Још увек се није обазирала да види шта је са телетом. Међутим, одједном, не окрећући се, она нагло појури ка шуми.

Драган и ја пођосмо кривудаом обалом. Нисмо се надали да ћемо моћи да спасемо теле, али нисмо хтели да изгубимо из вида малу, тамну главу. Лебдела је горе-доле као комадић плуте. Час би ишчезло да се поново појави ниже у реци. Па ипак, стално је помало напредовала ка нашој обали. Теле је било прешло пола реке, када смо Драган и ја решили да су упути-мо малом шумском стазом, да бисмо поново избили на обалу. Било је ту читаво мало језеро мирне воде, док је нешто даље опет почињала нагла бујица. Када смо дошли до краја, поново приметисмо теле. Борило се последњим снагама да га бујица не однесе.

Стајали смо и посматрали. Одједном, поглед нам се укочи од изненађења. Однекуд је искрела крава. Зауоставила се за час као да хоће да одмери брзину и снагу бујице, а затим је нагло синила на обалу и скочила у реку. Најзад је запливала према струји и то тако, да је теле прошло уз само њено тело. Одмах затим променила је положај тако вешто да је струја место низ реку, потискивала теле ка обали. Крава је стајала у томе положају све дотле док теле није осетило да се налази у пливачкој води. Тада су обоје пажљиво и полако кренули ка обали. За све то време мајка је штитила маршиче од бујице. Ускоро, теле је било само до колена у води. Хтело је да се одмори. Мајка му то не даде — већ га нагна да се уз њену помоћ испне на обалу. Ускоро обоје замахаше у шуму.

Драган се полако окрете. „Зашто плачеш?“ упита; али глас му је био тако сигуран, да сам добро знала да не чека одговор.

Александра Јовановића

Болесниш

Нашим докторима, брате, свака част! Знају људи свој посао и подвалити им не можеш. Испочетка, тако, нека чиновничка хуља направи се болесна и добије боловање. Још му плате! Но, то само спочетка. После, виде доктори у чему је ствар и више „боловања на здраво“, просто, ником не дају! И, знате, уопште не греше.

Истина, само једном десила се грешка. И ту лекар скоро ништа није био крив.

Дошао неки братац у ординацију. Доктор га прегледа и каже:

— Теби, пријатељу, ништа не фали. Радити можеш и живићеш — вели — бар сто година...

Ту се, видите, доктор преварио. Тог забубанта исте вечери трамвај спљескао. Трамвајџију само ухапсили а доктору ништа. Разуме се: шта је ту доктор био крив?

Све ово, досад, причамо због једног чудног случаја. Наш уважени колега Петар Петровић добио боловање: недељу дана!

Ево, како се то десило.

Петар Петровић је обичан чиновник и домаћин човек. Котрља се како-тако кроз живот. Тек, ту пре неки дан докотрља он лепо кући метар дрва. Како их је набацио, само он зна!

— Е, знаш што сам радостан због овог метра.

— Него хајде, — вели жено — да

га истестерисемо! Комшиљук знаш каква је! Одмах тражи: — „Дајте, веле, џепаницу. Вратићемо!“ — Џепаницу, узму и не врате. А ти се, после, мрзнеш. Ако не даш, омрзнуће те.

Одмах дрва донесе и Петар Петровић поче да струже. Дуго је стругао, тестеру мазао, у шаке пљуцкао, док, најзад, метар није био истестерисан.

Онда, трупе сакрију којегде: под кревет, у орман, у каду, у креденац; легну да спавају.

Ујутру, Петар Петровић се пробуди и наједанпут се уплаши. Види: десну руку да макне не може! Ту се сви сад искуце и брижни, уздишу. Но, он енергично каже:

На обали Могаве крај Варварина

(Снимак: приватна својина)

— Идем лекару!
И оде. Ту, близу.
— Господине докторе, — вели — боловање ми треба! Изволите видети руку... Не могу да макнем!
— Одмах ћемо видети! — вели лекар.

Гледа руку, пипа, премерава. Час се одмакне у бошак па гледа, час опет пипа. Главом врти. И каже:

— Хм! Рука је, ето, потпуно здрава. Боловање вам не могу дати.

Петар Петровић се нервира.
— Како то, — вели, — „не могу дати“! Рука, и ћорав види, не мрда. Ја ћу — вели — џепаницу донети...“

Ту се сад десила забуна.
Петар Петровић је сасвим наивно и простиодношћу хтео доктора до поткуну. „Џепаницу ћу му, мислим, донети, не-

ка се увајди! А он нек' ми боловање да“.

Но, лекар је ствар другачије разумео.
— „Ово је, мисли он, прави нитков! Џепаницу ће донети, мене умлатити, све разрушити и кућу упалити. Боље: дај му боловање!“

Уплашио се, дакле, доктор, пребледео као снешко, уз вид се наслонио.

— Не, не — каже — џепаницу остави! А боловање, молим, колико хоћете: недељу, две?

И тако је уважени колега Петар Петровић добио боловање: недељу дана! А што је рекао за џепаницу — да гао. Џепаницу доктору није однео.

Ствар се, види се, забуном десила. Иначе, лекарима свака част!

Ђ. Боројевић

ИСТОРИЈСКЕ и друге Снегдоње

ПОЗОРИШНА КАРИЈЕРА ЈАНКА ВЕСЕЛИНОВИЋА

Јанко Веселиновић као младић лудовао је за позориштем. Био је у првом разреду учитељске школе када усне да га приме за статисту. Међутим његов несташљук пресекао му је ту каријеру. Давао се Жил Вернов „Пут око света“, па је Јанко с неким још другим младићима нагарављен и обојадисан као прнац. На главној проби имао је и тај задатак да испод некое великог платна прерази таласе узбурканог мора. Једног тренутка, када је видео да платно има рупу, провуче кроз њу руку. Неочекивана појава руке на морским валима изазва смех посматрача и проба се прекиде. Кривца одмах нађоше и одвукоше пред Тошу Јовановића, који је режировао комад. Дрхтајући од љутине дрекну редитељ на уплашеног статисту:

— Ко си ти, бре?
— Јаша Веселиновић, учитељац.
— Више ми личиш на говачког калфу! — продера се Јовановић и показа му руком према излазу. — Ватај маглу док си читав, па ми не излази више на очи!

Јанко се покупи и оде. Ипак је било суђено да се Јанко после двадесет година врати у позориште али не као глумца, већ као драматурга.

КРУНИСАН ВИРТУОЗ

Један шпански краљ из XVIII века, који је нарочито волео музику, уживао је у томе, да у квартету Бокеринија свира своју партитуру. Али он није знао увек да држи темпо осталих свирача. Једног дана када је тако застао, погледали су се зачуђено свирачи не знајући да ли да наставе са свирањем. „Само даље!“ повикао је одушевљени монарх. „Ја ћу вас већ стићи!“

СРЕМАЦ И АХИЛ

Стеван Сремац на испиту из историје поставио неком љаку питање о Тројанском рату и јунаку Ахилу. Бак поче да муда:

— Ахил беше леп човек!
Како љак зане, Сремац покуша да га помогне:
— Кажеш да је био леп човек, али реци ми шта знаш друго важније о њему.
Бак ничега да се присети па ни познатог детаља о оном слабом месту,

чувеној Ахиловој пети. Уместо тога настави да муда:

— Ахил беше леп, леп човек...
Сремац тада плану:
— Шта си ту узео ваздан да ми густираш како је он био леп. Као да сам ја стара удавача, а ти неки провадација!

НЕ ПЛАШЕ СЕ ВАТРЕ...

Кувар Фридриха Великог припремио је једног дана једну одличну пантету за свога господара. Краљ га је похвалио али је додао истовремено: „Ако ћеш ми и надаље спремати тако одлична јела, толико ћу се прегрешити кроз уживање јела, да ћемо обоје доћи у пакао“.

„Не мари ништа“, одговорио је кувар, „и онако цео свет зна, да се нас двоје не плашимо ватре!“

ДУХОВИТ ОДГОВОР

Једном приликом Никола Пашић је, у једној сали, држао неко политичко предавање. Баш у то време се међу нашим политичарима прегресало питање, да ли се један удовец, коме су остала ситна деца, може оженити сестром своје жене.

Пошто је Пашић говорио о политици, то га један од слушаоца прекиде, поставивши му питање:

— Да сте удовец са децом, господине министре, да ли бисте се оженили својом свастиком?

— Јесте ли жељени?... — упита га Пашић.

— Јесам.

— Налази ли се ваша жена овде у сали?... —

— Не!

— Е, видите, моја жена је у сали!... — одговорио му је на то Пашић.

Цела сала се на ово насмејала, и Никола Пашић је тога дана постигао највећи успех на предавању.

На васловној страни:
Три поколења
(Фото: А. Симић)

Главни уредник: Љуба Јовановић. Уредник: Ђорђе Токић. За фотографију: А. Симић. Уредништво Македонска 31. Тел. 23-019 * Власник и издавач Српско издавачко предузеће А. Д. Јован Танковић — Штампарија „Штампарииа Београд“. А. Д. Језанска улица бр. 31. Промесечна претплата 70.— динара. Претплату слати на „Преса А. Д.“ Београд, Влајковићева, 8. — Рукописи се не враћају.

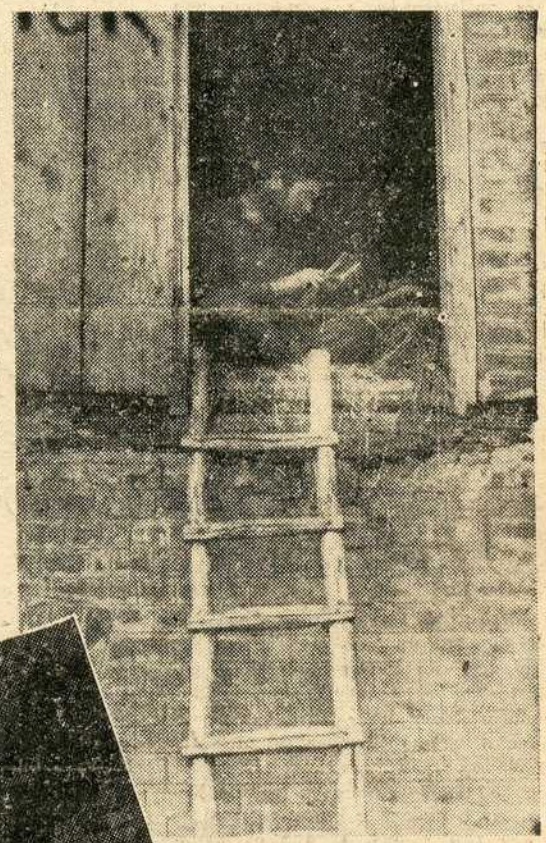

Рат мења навике

Приметно или неосетно, из дана у дан, ми мењамо начине живота као и сав свет, усталом. Промене које је рат донео не леже само у тешкоћама. Крај многих негода, свет никада неће бити лишен свих задовољстава. Битно је, међутим, да их данас не тражимо тамо где смо их налазили јуче. Живот је, затим, постао једноставнији по спољном облику, али унутрашње садржајнији. И баш зато што је скопчан с тешкоћама, он је и постојанији. Невоље данас не трпе само појединци; сносимо их сви, готово подједнако. У отклањању тешкоћа учествује цела заједница, али на разне начине. И то је још једно битно обележје нашега доба; уз какве се све услове, с колико уметности, воље, полета и ведрине, с колико истрајности и самосвести људи сналазе у разноврсним тренуцима садашњице! Ти примери заслужују пажњу, јер често пружају драгоцене потреке и поуке.

Лево — Погледајмо овај пар: они живе у Београду, њихово дете на селу. Човек и жена вредно раде целу седмицу да би у недељу, с јутра, доживели радост: угледаће своју јединицу. Дан проведу на пољу, у троје, срећни, да би се сутра, рано, поново вратили на посао.

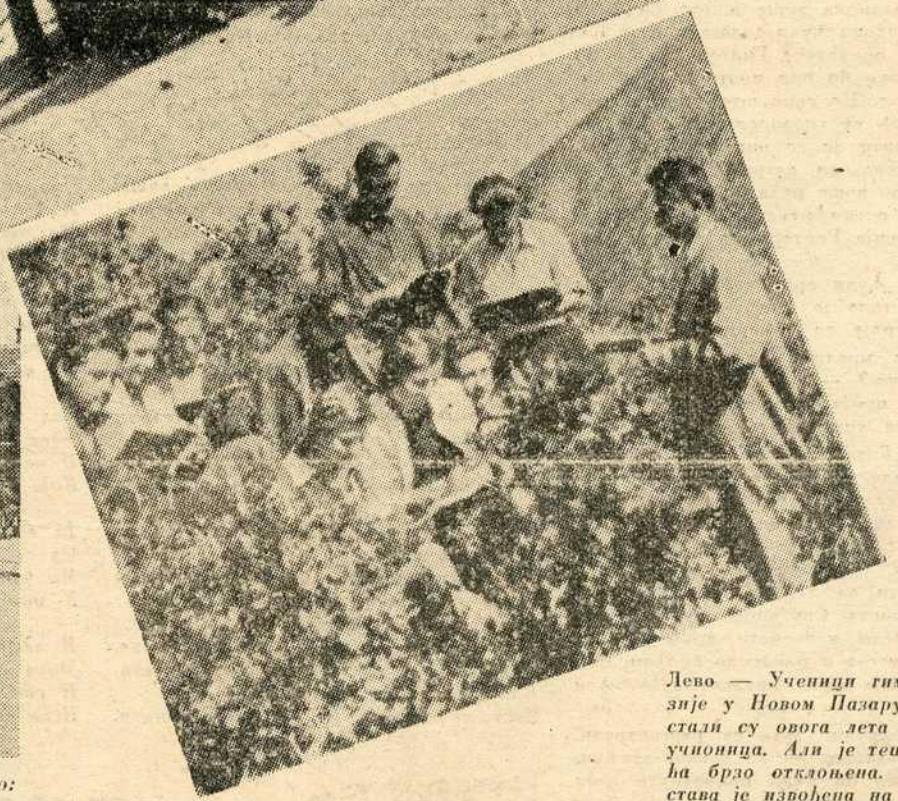
Десно — „Живети се мора!“ Он је остао без крова, који је разнела бомба, али је нашао ипак какво-такво скровиште у коме и даље прави табакере од дрвета. „Иде ли?“ „Хвала Богу, може се!“

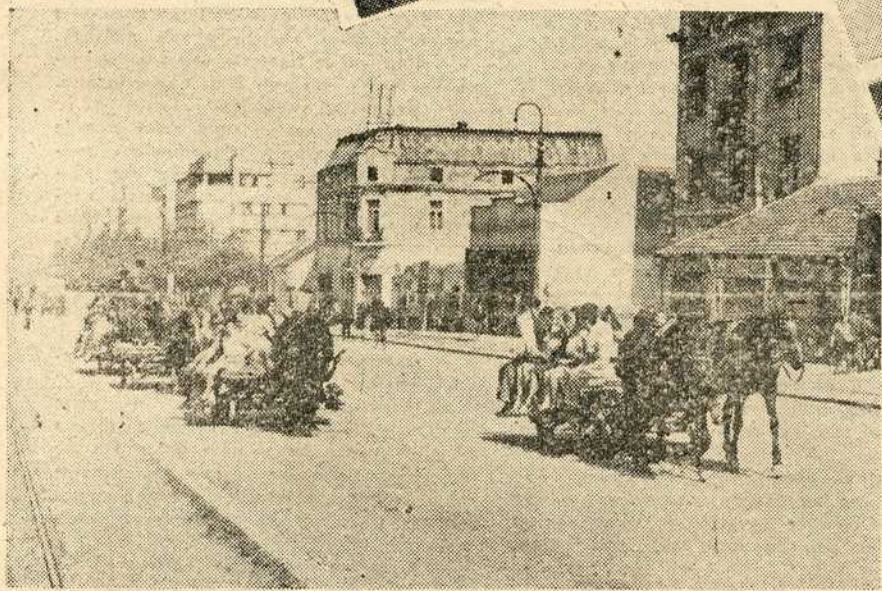
Десно — Укусна летња ципела не мора да буде направљена само од коже. Све засниви од воље и — довитљивости.

Лево — Наши радници који одлазе у Немачку, спазале се лепо и лако. Живе у заједницама и тако лакше подносе повремену тугу за родним крајем. Ево једне групе, у излету, на Бренеру. „Нама је овде добро“ — пишу они. „Као што видите, имамо времена“ за излете, за лепе проводе. Поздравите наше“.

Лево — Ученици гимназије у Новом Пазару остали су овога лета без учионица. Али је тешкоћа брзо отклоњена. Настава је извођена на пољу, у дивном оквиру природе.

Горе — Београд нема довољно трамваја, али саобраћај због тога не трпи много: свег је пронашао ново превозно средство које се показало као врло добро. „Возани се, и брзо и лепо“!

(Снимци: 1. А. Симић — 2. М. Тодоровић — 3. Приватна својина)

Трустоловине по Тихом океану

— РОМАН ОД Р. АРДЕНА —

(5) Коначно је ван Мор предложио:

— Ако се не варам, — рече Гараган с нагласком — нас тројица смо свега један дан ранје решили да „Мемфис“ крене за Батавију. Два часа пред одлазак Гараган је обавештен да ће да иде на пут, а капетан Милер тек онда када је већ требало да крене. Само нас петорица знали смо за транспорт. Питам вас сада, дентлмени, како је то могуће да неки странац зна за одлазак брода и то у танципе. Чини ми се да на Кидовим острвима имамо издајцу. Надаље, тај човек потпуно зна наше прилике, па је нашао начина да одмах јави гусарском броду одлазак „Мемфиса“ и то још у тренутку када је дизао котву. Молим, можете ли ми разјаснити везу између свега овога?

— Откуда ћу ја да знам? — фркао је ван Мор. — Нисам полициски саветник. Никоме од нас није ишло у рачун да прича за одлазак брода. Путах смо, односно бар ја сам ћугао. Ко зна да није неки од вас избрљао негде да шаљемо бисере за Батавију?

— Не, — рече Брент нервозно, — тако идиоти нисмо.

Гледали су један у другог, не знајући шта да мисле.

— Занета тајанствено! — мрмљао је Гараган и то први пут сасвим полако.

— Слажем се с вама! — добаши Брент.

— Мор се обратио Милеру и Герхору. — То није никакво неповерење према вама, ако смем тако да кажем.

Милер и Герхорн се дигаше, поклонили се и одоше. Кидови људи остали су сами.

Сада је дошао тренутак да се Кидови људи позабаве с оним што им је било као три у оку. И они су начинили грешку. Кад су добили концесију, мислили су само на бисер а не и на добијање копре. Тако се десило да се пре две године појавио човек који је једини добио право да скупља копру и то на сва три Кидова острва. У докуменат, који је имао у рукама господин Ханс Гинтер, није се могло сумњати. То је био млад и енергичан Немац, висок и снажан, чврста погледа, који је одмах био свестан да се ту налази окружен противницима. Кидове људе нарочито је љутило што се добијање копре ванредно исплаћивало. Како да се они раније не сете на то? Сваки од њих могао је да узме десетак радника више и све би било у реду. Кидови људи одлазили су у Батавију да онемогуће Гинтеру рад и да докажу како би они много више добили копре. Не само што нису у томе успели, већ су упозорени да влада неће дозволити да се они понашају као неки самовласни острвски владари и да би било више реда да нису сви интереси у истим рукама. А о одузимању концесије Гинтеру да нема ни говора.

Кидови људи вратили се несвршена посла. Остало је још једино да Гинтера натерају да се сам повуче.

— Шта мислите о Гинтеру, ако смем питати? — поче ван Мор. — Он није наш пријатељ иако му ништа најавио нисмо учинили.

— Хм, Гинтер? — Кидови људи су размишљали. Да ли је он ту могао имати уплетене прете! Тешко се дало то замислити јер он није знао њихове тајне. Ипак га је требало држати на оку. Опрезност је овде на свом месту. Али са лађама он није имао никакву посла. Сву копру му је откупљивало неко непознато друштво још на лицу места и односило бродом. Сам Гинтер није имао никакву лађу. Али ипак!

Кидови људи дуго су разговарали, али нису дошли ни до каквог закључка. Дивно би било подметнути ногу Гинтеру, али пажљивост то није било лако.

— Када смо већ заједно, треба да претресемо питање Гинтера. Како би било да прекинемо сукоб с њиме и

да му дамо прилике да нам се прикључи? Можда би, — ван Мор лукаво погледао своје пријатеље, — тада лакше нашли згоду да га дохватимо у наше шаке?

Ова млада дама са задовољством истиче своју торбицу која претставља њену — рукотворину. Несумњиво, лепоту овог малог дела тоалете нарочито појачава љупка фигура која је с толико неуспешног шика носи. (Фото: Велтшлуд)

Медина

Погледај ме благо и не сумњај више,
Искреност прочитај у очима мојим,
Не дај да ти слабост нежну душу сисне,
Ни јад да се ствара у грудима твојим.

Још првога дана када сам те срео,
Осетих у теби зрелост страсне жене,
Ал ти до сад нисам ништа рећи смео,
Све док нисам сазнао да мислиш на мене.

И од тог тренутка у блаженству чедном
Ја проводим дане у немој самоћи,
Уживам у вери да ћеш ипак једном
У пуној лепоти и љупкости доћи.

Да ме у пламену разбукталих страсти,
Навикнеш на твоје загрљаје мазне,
Да испијем с тобом нежности и сласти
И да заборавим на невоље разне.

Ал несталност твоја од младости ране,
Која ти се и сад кроз душу провлачи,
Као густа магла у јесење дане,
Често ме растуђа, јер не знам шта значи.

Час си добра, блага, пуна осећања,
А час си туробна као тамне ноћи,
Из љутине падаш у сав очајања
И држиш од беса срдите немоћи.

А колко ти пута ја рекох у шали
Да се и несталност у мене убраја
И да су највећи пали идеали
Од њеног бескрајно ружног утицаја.

Тад ме ипак ниси разумети хтела,
Увек си од мене прикри вала нешто,
И ако сам знао за сва твоја дела,
Која си чинила, не често — ал вешто.

Ја сам прелазно преко свега тога,
Од тебе не тражих сузе покајања
Ма било на штету и повоса мога
У мом сам ти срцу наше оправдања.

И ако се икад љубави предамо,
Мора све да блиста, као звезде сјајне
И све што је лепо да је наше само...
Шта ће нам сведоци ове дивне тајне.

Петар К. Симоновић

Гараган није хтео за то ни да чује.
— Којешта, ја да седим с њиме за једним столом и да сарађујем?

— Али чему нам онда служи клуб? — упита Лајденис. — Можемо нашу децу упутирати да удесе да се тамо с њиме као случајно нађемо!

— Да, то би ишло. Гинтер је још млад и живи сасвим усамљен усред својих Канака.

Полициска радио-станица била је у дејству. На све бродове се пажљиво посматрало било да су теретњаци или путнички. Чitava америчка обала је алармирана од крајњег севера до југа. Све власти на Сундским острвима, Аустралији и Јапану учествовале су у тражењу гусара. Можда се брод и прикрио негде између малих острва Јужног мора? Не, сва су била настављена, жњела копру и имала полициске власти. Па дођавола, где се изгубио тај тајанствени брод? Нити га је ко видео нити се могло објаснити како да одједаред ишчезне.

Владин комесар Девил разговарао је са Јаном ван ден Рином, лепим и снажним младиком од 28 година. Рин је седео на столицу која је имала четири ноге али је употребљавао само две. Клатио се на столицу и трудио да одржи равнотежу. Комесару то не би право:

— Пашћете на леђа, Јанс, и уз то ћете ми столицу упропастити!

— Опростите! — Рин је узео нормални положај и погледао Девила. — Случај је занета ванредно тајанствен.

Девил, мали и наоко безначајан човек, олобрављао је главом.

— Да, занета тајанствено. Зато сам Вас и позвао ван ден Рине. Ви сте већ доказали своју способност. А ја бих хтео једним ударцем да убијем две муве. На Кидовим острвима и иначе не иде све како треба. Можда само уображавамо, али ипак не може штодити да тако способан човек као ви оде тамо и баца поглед на све. Али занета на све, ван ден Рине!

— Чујем да на Кидовим острвима има доста лепих девојка! — рече Рин и почеша се по брадици. — Вреди и то погледати.

— Не шаљем вас да обиђете Кидов женски свет, Рине. — Девил је постајао све енергичнији. — Ако имате само половицу толико разума, колико се о вама прича, ви ћете на Кидовим острвима објаснити све тајне.

— За четвртину памети валда имам!

— Лепо, биће и то довољно. Али, ван ден Рине, морате ствар тако удезити да ветар не ода мишљу унапред зашто сте дошли и шта хоћете. Дакле да буде сасвим неупадљиво. А кад сте већ тамо, треба свакоме да буде јасно да вам боравак на острвима прија и зато да се вратимо опет девојкама. Будите несрећно заљубљени и то тамо, где немате никаквих изгледа — па вам неће бити опасно у том погледу.

— Код сваке девојке имам ја изгледа! — рече ван ден Рин самопопадно.

— Девил је уздахнуо.

Мора човек да се дива како вам је успело да откријете удељивачко друштво у Палембангу. Показали сте способност и при оном замршеном случају у Сурабији. Кад вас видим како седите, обузму ме међутим сумње. Изгледате ми тада више као неки филмски стар него као ваљан детектив.

Ван ден Рин се насмејао и показао своје лепе зубе.

— Добра идеја алата вреди, а ја идеја имам.

— Онда се да разумети! — рече Девил. — Остaje на томе да капетана „Астре“ посветим у наш план. Он ће пристати на Кидова острва да би светским путницима показао и овај комад земље. Улесните да останете коју нечељв Важи!

— У реду, господине комесаре! — Ван ден Рин се дигао са столице. — Надам се да ћу извршити ваше налоге.

(Наставиће се)

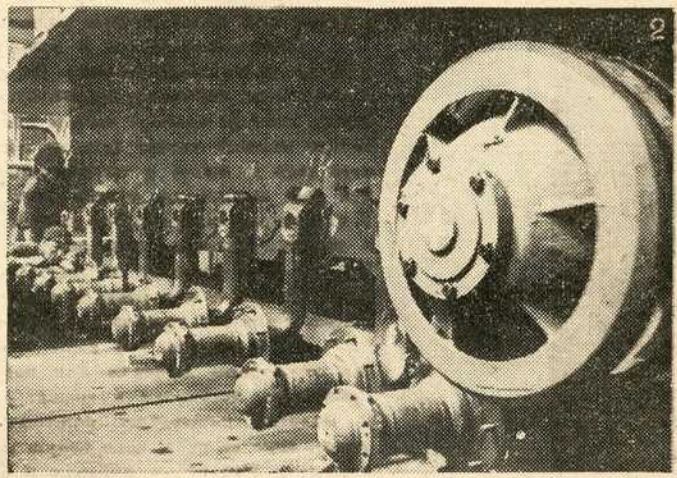

WWW.UNILIB.RS

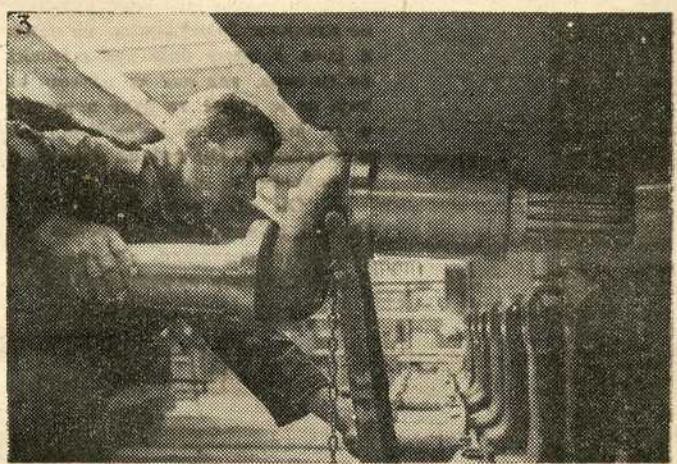
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

"Пантер"

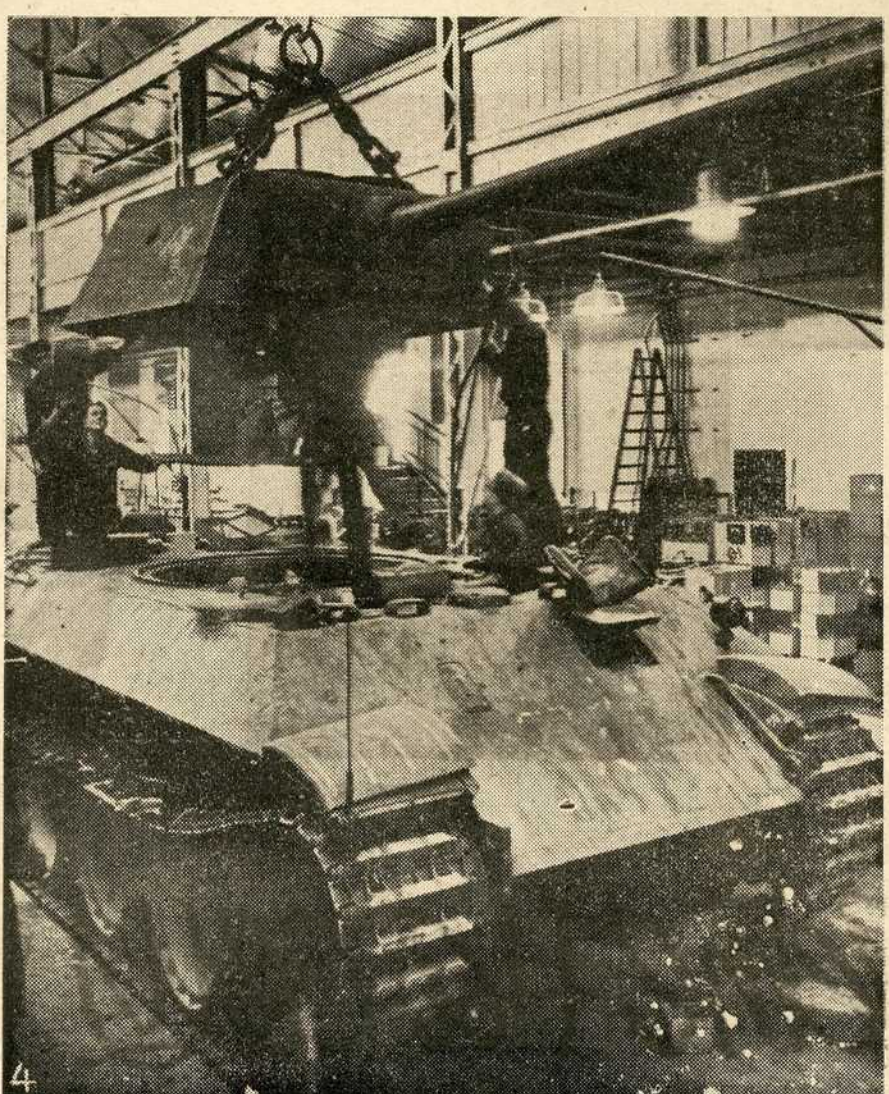
У неуморном старању да да свом војнику што боље оружје, немачка индустрија наоружања, благодарећи труду својих инжењера, конструктора и стручних радника, створила је нови тип оклопних борних кола, која су, као пандан испробаном „Тигру“, добила име „Пантер“. Поред јаког оклопа, веће ватрене снаге и повећане сигурности гађања, нова кола имају већу брзину и добро одмерену равнотежу између снаге оклопа, тежине, брзине, другим речима већу стабилност и ударну снагу. Ова кола су нарочито грађена за беспутне крајеве, за пределе са лошим, мочварним друмовима и путевима. Имају седам брзина и једну за кретање уназад, савршен систем управљања и довољно простора за већу количину муниције и погонског материјала. Доносимо неколико слика које показују како се израђују „Пантери“.

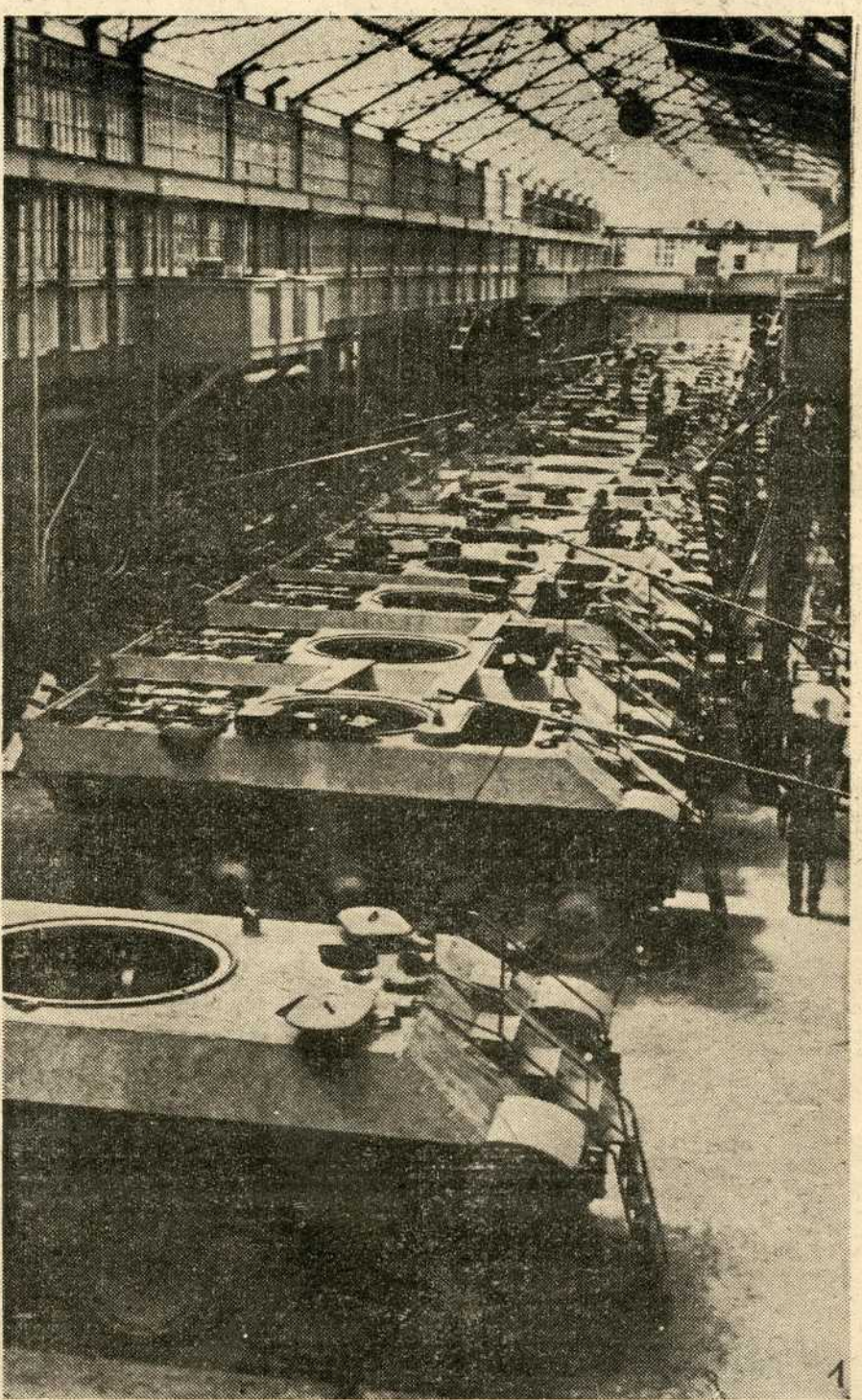
1 — У дворани за монтажу монтирају се „Пантери“ у серијама.

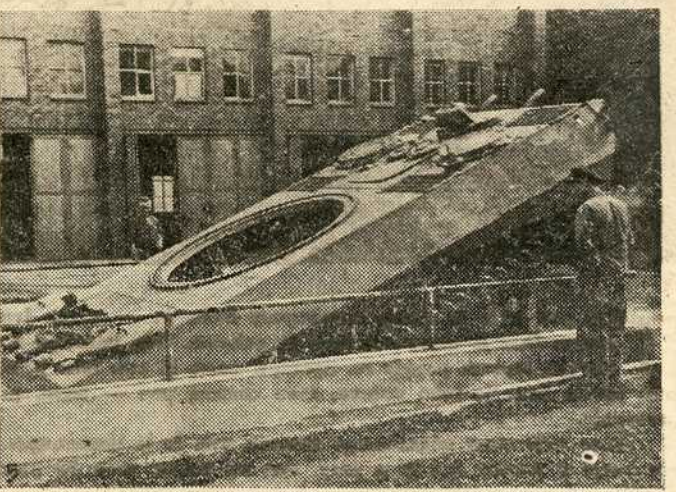
2 — Монтирање осовина које покрећу гусеницу. Велики точак који се види ставља у покрет цео систем.

3 — Осовина главног точка који покреће гусеницу мора се „дихтовати“ да не пропушта ни кап воде кад тенк гази по води.

4 — Монтирање куле са топом.

5 — Труп кола се спушта у базен с водом да се види да ли пропушта воду. Овоме се посећује нарочита пажња, јер је „Пантер“ намењен за мочварне пределе и доше, изроване друмове.

6 — „Пантер“ папушта фабрику у серијама. Пред самом фабриком врте се последња испитивања.

(Снимци: Велт-билд)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ње мати, каткад, понека старија жена, или и поносно трпећи бол и страх, дајући живот, је мајка шумадијског села, јака и постојана к али осетљива. Јер кад први поглед баћи на сузама радосницама и зажелече му да одраст

А и касније, живот мајке у нашем се куће и у пољу не допушта јој да много да га уљуљкује, и мази, да му тепа и да она ради тешке послове. У колевци, негде Ако заплаче она ће га покатакд прихватити даље, јер мора. За време великих пољских р ни мајка није поштеђена. Она негде уврх остави своје дете и иде за браздом или ко наставља посао. Тек увече доспева да га јач да му погледа у очи и посвети му пуну м и здрав сан, после дневног рада, ускоро пре

Први корак детета је радост сваке ма у граду, другојачији на селу. На селу, он з а касније на сеоском путу, на путу према одећу, дете је прати у њеном послу, по кућу. Љубав мајчину сеоско дете не осећа и не д зато што је живот у селу стварнији и гру бди над њим и да је њен скут и њена р. У слободним часовима она га привија уза се, о горским зверима, о чудима, о тајанствен Она га прва упознаје са животињама, са а сваке ствари о употреби и користи. Мати добра. Кроз њу говори љубав и вера; њу п

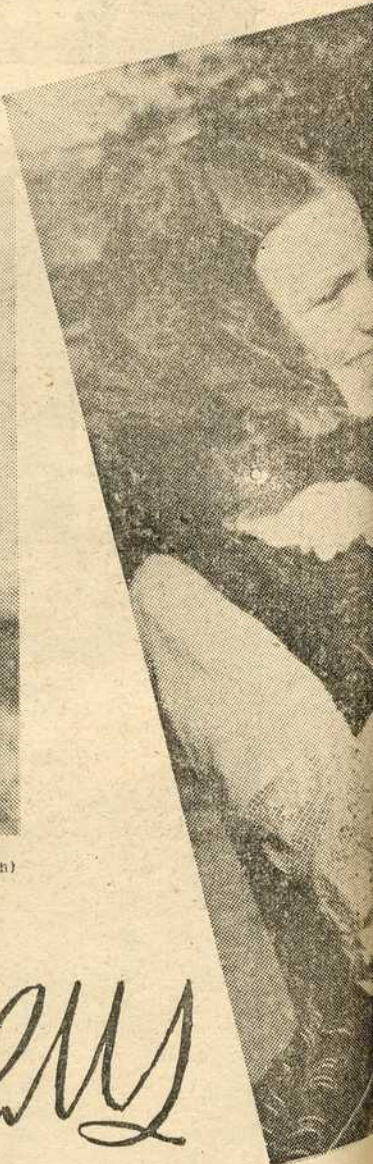
На и касније, кад наше сеоско дете о јом неумориом љубављу бди над њим. Он предивима, плетивима и ткању; она је учи је молитва, поштовању, поштењу и љубави учила, како се сећа, како верује и зна да је подиже с још већом љубављу и бригом. Он домаћин. Стаће за плуг, за косу, за вршани на питомим бречуљцима, на земљи здравој и и јача. У њему бије крв његових прадедова он се сећа, док иде за плугом, или док семе која га је учила да буде поштен и вредан, д и да је чува као најсветији аманет својих његову душу. Он дубоко заорава бразду у зем од колевке до гроба.

Он оре, сеје и сећа се увек речи. Он јој је захвалан јер осећа да нам је он живели и опстајали, оно од чега ће вазда лене нараштаје вољене Србије.

Прва реч која је икада изговорена била је — мати. Јер мати је почетак свега. Она је стварање, она је рађање. Она поклања живот, она подиже, негује, стрепи, радује се, прегара, води. И оно што је она дала само смрт може узети. Зато је тако велика, тако снажна реч — мати, реч коју деца прву изговарају.

Мати није само родитељица живота, она је и учитељица. Она детету показује сунце и звезде, земљу и воду, она му казује како ће разликовати добро од зла. Мати бди над првим корацима свога детета; она га подржава и води док не ојача и крене сам. Она га упућује у живот. Такве су све мајке, мајке свих раса, свих континената, мајке целог света. Таква је и српска мајка, мајка шумадијског села.

Она се порађа често на тврдом легају у дну полутамне собице, некад чак на њиви, или у шуми где год је одводи трудни живот. У тај час, некад је крај

(Свици: А. Сиван)

Наша мати и дете на селу

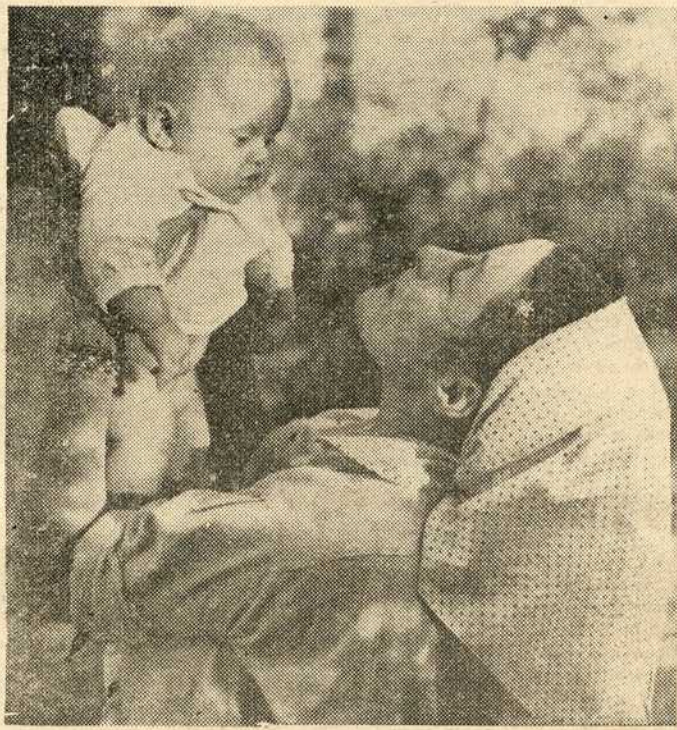

се раставља са бременом, аштају Шумадије. Отпорна можда мало груба и тврда, она ће заплакати крупним и остари у добру.

тако лак. Рад у кући, ван проводи са својим дететом. Од раног јутра до мрака ту руке, лежи њено дете. и коју умиљату реч и поћи а су сви укућани на њиви, сеци разгранатог дрвећа ати покаткад, обиће га и у паручје, да га помилује, љубав. Али и њу, тежак орна рука пада са колевке. је и тај корак другојачији ход по кући, у дворишту, њиви. Држећи се мајци за њиви, у село, и на молитву кроз нежне, топле изливе, она зна и види, да мајка турније његово уточиште. у леће речи и прича приче и лепоти широких поља. на му говори о вредности за уштељца, неуморна и

д постаје човек, мати своје руке своје кћери у првим а по кући и ван ње, учи ако је и њу њена мајка А сина, младог Шумадиња а, ускоро бити глава куће. уће оца и деда. Одрастао ној, он се полако развија сок ове плодне земље. И а брааде, речи своје мајке у земљу из које је изникао Те речи задиру дубоко у а храни и за коју је везан

е која је почетак свега авња, давала оно чиме смо наша будућност: здраве и

Треба ли да будемо песимисти или оптимисти?

Екстремни се, као што је познато, често додирују. То је случај и са радикалним оптимизмом и радикалним песимизмом. Први сматра све што се до сада десило у свету, и што ће се у будуће десити, за добро. Свет, „ствар сама по себи“, добар је и разуман. Чему би, онда, требало нешто преиначити „на боље“? Песимизам, на супрот томе, сматра свет за суштински зао. Сваки постојање ка добру већ у самом зачетку угашен је од зла. „Све је стварно неразумно; а све што је разумно, нестварно је“. „Све је ништа“. Тако је било до сада; тако ће остати увек. Чему, онда, тежити за нечим бољим?

И оптимизам и песимизам одводе у крајњој линији нераду и суерушење се у фатализму. Јасно сазнање онога што се догађа у свету упућује нас на сазнање да су бригае, везане за животну борбу, и страшне појаве у свету, много чешће од пријатних. И најмања срећа праћена је обиљем горчина и патњи. Несумњиво. Но, човек се увек нада нечем бољем; очекује „срећнија времена“. Инстинкт самоодржања наговни нас на борбу, често врло сурову и мучну.

Многи генијални људи били су у суштини свога бића песимисти, али су својим мислима, делом и надама заступали оптимизам. Тако је „песимистички“ оптимист Ниче, који се сасвим негативно односи према целокупној савременој култури, религији, философији, моралу и музици, као оптимист волео живот и створио теорију о „Надчовеку“, крајњој сврси човековог развоја. Ниче је проповедао активност, самосталност и љубав према истини која доноси праву срећу. Ничеова вера и нада у „вечити повратак“ преносе његов будући „рај“ са онога света на овај.

Сва бића у биљном и животињском свету, заједно са човеком, потчињена су једном опором природном закону који их принуђава да друга створења било униште, било потисну, ако не желе да се то десити њима. Да би се могло живети, мора се мењати материја. Ове чињенице не значе ни у ком случају одрицање од животне борбе чије су ружне појаве учиниле од Шопенхауера изразитог песимисту. Прослављени философ мислио је да живот не вреди толико да би га требало одржати. И код Гете-а има песимистичких одблеска. У својим Максимама и рефлексјама он пише:

„Какво је то време у коме морамо завидети опоме кога сахрањују!“

У једној прилици рекао је Волтер: „Бетовен је сасвим неукроћена личност; али он не греша када свет сматра одвратним“

И ове речи идеалисте Шилера не звуче баш много оптимистички: „Мисли станују једна поред друге, али су чињенице у стварности врло далеко једна од друге. Где једна заузме место, друга се мора склонити, ако неће да буде протерана; а када хоће да прогони, онда настаје сукоб у коме побеђује јачи“

Већ хиљаду година појављују се на разним континентима народи, који покаткад, стварају врло високе културе. Оне трају краће или дуже време, затим се распадају и нестају без икаквог трага или користе за расе и народе, који долазе после њих. Најпесимистичније је сазнање, да све оно лепо и добро што човечанство ствара с мукотом и напором, у историском току претставља само вечити Сизифов посао. И Ниче и сви други философи тежили су за остварењем нечега бољег на земљи, нечега што би имало више смисла и доносило више радости. Али то није долазило. Песимисти су претворили земљу у долину плача и уздаха.

Учењу да је живот бесмислен одузима се тле испод ногу ако се потрудимо да животно дамо практични смисао, не губећи се празним спекулацијама. Ово практично не састоји се у томе, да о постојећим бедама философирамо или да стрпљиво очекујемо крај свега

у безнадном ослобођењу од земље. Пут избављења треба тражити у раду и делотворности, која одводи из „долине плача“ у долину радости. Ово није земља утопије, него земља рада, реда и правичности. Ми верујемо да се тражени пут може наћи и дочаравани циљ постићи. Тај пут — то је организација и стваралачка активност. При томе треба увек имати у виду, да живот без противречности неће никада постојати. „Живот чисте радости није био ничији удео на земљи“; дрвеће неће никада моћи расти до небеса. Али разум, она божански светлећа искра у људима, омогућиће, да пријатно навлда и да дођу времена у којима ће се моћи с правом рећи: „Свет сваког дана постаје све лепши; нико не зна шта још може настати.“ Ако темпо нашега времена пређе на етичко развиће, онда не треба да чекамо на „надчовека“, тек после истека идуће железнога доба.

Чињеница, да се не само биљке и животиње, и то не само исте врсте, него и различите, удружују у заједницу — симбиозе, — да би лакше могле издржати борбу за опстанак, могла би бити пренета на људе, бића у сваком погледу обдаренија.

Има много присталица еволуције, који се надају, да се и разум развија и све више, у нарочитом смислу, утиче на заједнички живот људи, да ће некада опора борба за самоодржање ишчезнути и учинити место племенитој утакмици за остварење све већег и материјалног и духовног савршенства. У овом правцу има још много да се ради, јер ту никада не може настати беспослица. А природни животни услови на нашој планети побринуће се зато, да „борба за самоодржање“, у односу на природне силе, не изумре. Останимо, дакле, верни оптимисти. Да нас привремене промене не учине сувише песимистичним.

Свако учење о томе да живот нема смисла демантовано је самом животном стварношћу, која практично доказује да живот има свој смисао и оправдање, и да је све друго само проста спекулација. Оно што животу даје смисао јесте рад и стваралаштво. А не треба никада заборављати да живот без супротности није никакав живот. „Живот непомућене радости није осушен ниједном земаљском бићу“ речено је негде. „Живот свакога дана постаје лепши и ко зна шта све још може бити.“ Треба знати да се увек мора полазити са једне етичке основе. Зато је разумније да смо оптимисти, да нам ударци судбине не би изгледали тако страшни.

Александар Рух

Шта срце има заједничко с љубављу, страхом и болом?

Дубока мржња и смртно непријатељство пратили би нас до гроба кад би смо успели да докажемо да срце и бол немају ништа заједничко. Јер ко би још у будуће писао стихове о „срцу“? Лирика вереништва, цела поезија младости била би осуђена на пропадање.

У току дуге историје човечанства, она је у једној прилици морала да напусти једно пријатно скровиште: раније се, наиме, сматрало да душа обитава у јетри. Па Галенусу, грчком лекару који је живео у Риму од 131—200 године и у области медицине стекао незаборавних заслуга, јетра је била извор љубавних заноса.

Ако срце има нешто заједничко с љубављу, страхом и болом, онда у јетри сме претендовати на неку улогу у душевном животу човеку. Јер нас у љубави и гневу стварно прожима језа, пошто се жуч излива из свога седишта и улива у крв. Последница тога је жута боја нашег лица.

Када мислимо на детињство, или на године проведене у школи, склони смо да једном другом органу придамо много важнији значај у душевном животу. Има и одраслих чак код којих као да су забубења и страх скривени негде у дубоким регионима тела, чије функције не могу никако важити за битни манир душевног осећања. То су црева и мокраћна бешике.

Треба да нам буде јасно, да су све ове и многе друге појаве оно што ми замењујемо као узроке и дејство кад преносимо душевна осећања тамо где су она телесно уочљива. То важи и за срце.

Задатак је срца у људском организму — као што зна данас већ и свако дете — да разгони крв кроз тело. То је једна организација рада, која се дешава на следећи начин: из органа за прераду хране и из јетре пење се крв, са крањивим састојцима у себи и лимфом, у срце. Истовремено, срце се брине и са другом крви, која се налази у његовој десној половини. Ту је снабде угљеником. Одатле је шаље у плућа, у којима крв оставља угљеник да би се одатле, оново вратила у леву страну срца. Тако крв снабдева цело тело.

„Кад Христијан отвори врата, следи се од страха. Срце стаде; последња кап крви, беше му ишчезала с лица. Ко са му се навестршила. Хтео је да виче, али му је глас био замукао“.

Тако је писао К. Т. Хофман, познати песник привићења. Модерни човек изразио би се краће и драстичније: „Нестало му је плувачке“.

Христијанове очи угледале су најстрашнију слику. Нерв вида спровео ју је у мозак где је после различитих

цепкања ушла у свест и изазвала осећање страха и ужаса. Да је центар свести у мозгу хтео даље да ради и пре да је „моторизованом“ центру, ставили би се у покрет мишићи.

Али, у међувремену, друге силе, т.зв. „рефлекси“ привезали су Христијана за место страха. Ови „рефлекси“, т.ј. од наше воље независни спроводници нерава утичу, преко кичме, на мишиће и изазивају укоченост, језу и губљење гласа, а преко мождине на друге делове организма, на рад срца, бледоћу и знојење.

Функционисање ових нерава није самостално, већ је потчињено утицајима мождане централе душевних збивања, која имају своје седиште у можданој кори. Појава узетости језика настаје зато што вика, коју не можемо да савладамо, повећава страх.

Знојење је, донекле, потсећање на времена у којима, је човек живео у примитивном стању. Зној који настаје у тренутку опасности био је, због своје прилепчивости, од велике користи примитивним бићима када су хтели да побегну (и да се попну, на пример, на неко дрво где би се спасли).

Хладан зној пробио је уплашеног Христијана. Ова појава има исте узроке као и бледило. То је последица кад се код онога који је уплашен сузе крвни судови тако да површина коже не може да прима крв. Срце је и ту активно. У вези с тим жако онада температура, јер је крв њен носилац.

Уколико је ово лишавање горње површине тела крви опасно, утолико је и једна потребна мера: најскупоценији животни сок бива повучен у унутрашњост тела пред опасношћу од спољне повреде! Губитак крви био би већи када би се крв налазила у спољашњем крвним судовима.

Сфера нашега душевног и осећајнога живота налази се у горњем слоју великог мозга, на т.зв. можданој кори. Одавде се спроводе одговарајући надражаји од којих зависи сужавања, или проширавања жила. У срцу потичу импулси преко корена вегетационог нервног система, из области душевних доживљаја у кори великог мозга.

Ипак нису само нерви спроводници — при којима се дешава наизменична игра: душа-срце-крвно кружење — главни фактори. Ту учествују и хормони, који стоје у извесном унутарњем односу према вегетативном нервном систему. Извесне материје које постају у жлездама и заједно са крвљу протичу кроз срце дејствују том приликом различито на самостални систем нерава за надражај.

Знамо да хормони споредне бубрежне мождине, т.зв. адреналин, узбуђује срце, сужава крвне судове и повећава знојење, док хормон споредне бубрежне коре спречава љубавност. За хормон трбушне плувачке жлезде, т.зв. падути, познато је да проширује крвне судове. Хормон коталачне жлезде убрзава кретање срца. Хормони утичу на крвоток.

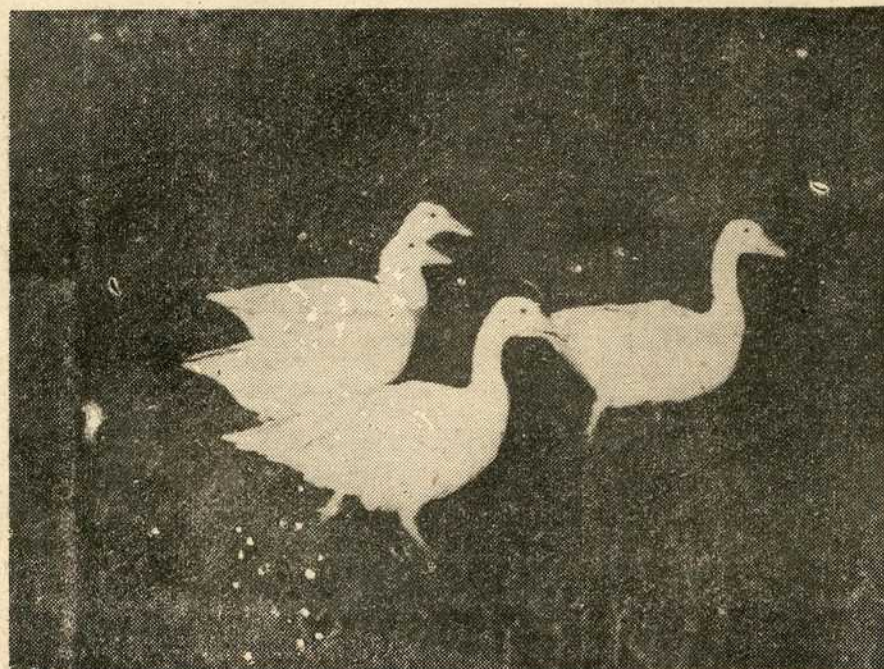
„Љубав је тмина“ пева Рихард следеће њихове путеве“, не изражава се чисто душевним доживљајима, који се одигравају на кори великог мозга, придружују вегетативно-хормонална дејства срца и крвотока. Њихов је циљ и смисао да изнуле последње испуњење љубавних чежњи.

Када срце откуцава јаче у грудима оних који воле, када оно „застаје“ се ништа друго него дејство и крвотока, се ништа друго него дејство крвотока, коме је циљ испуњење љубавних чежњи независним дејством вегетативних и хормоналних фактора. Њихов је задатак да физичке сфере љубавног живота припреме за решење највишег људског задатка.

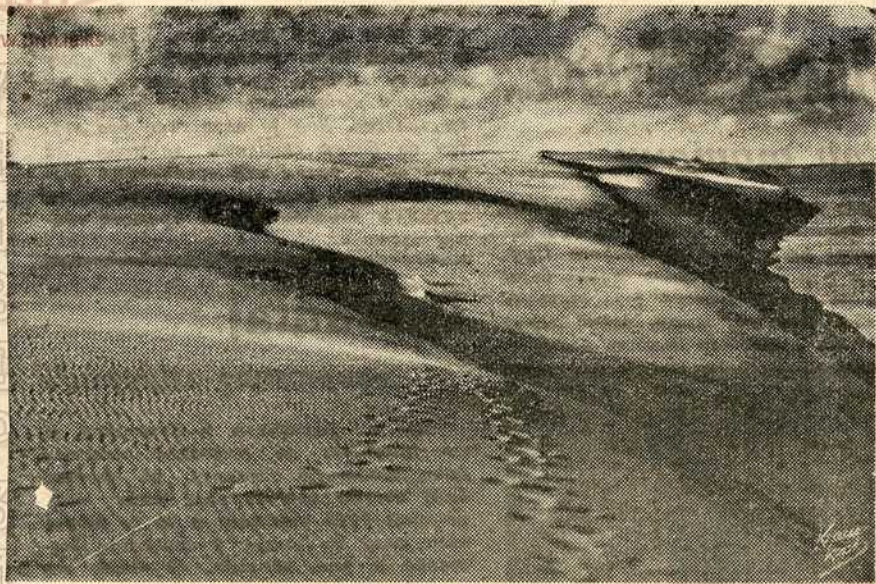
При појави бола све је то сасвим друкчије: откуцаји срца су појачани, кожа, нарочито лице, мање или више, бескрвни.

Јасно је, дакле, да срце утиче непосредно на душевни живот и то као орган потчињен игри сила вегетативно-нервног система и хормона. Оно има да испуни извесне захтеве, који проистичу из душевног живота.

Др. Б. Ш,

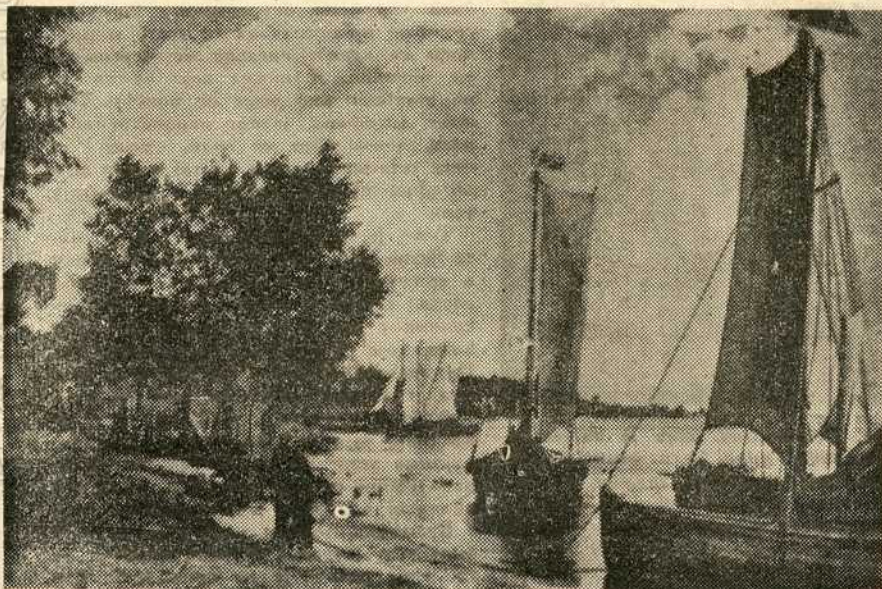
Слика која се у околини Београда све чешће виђа и она нас све чешће узбуђује (Снимак: М. А. Тодоровић)

Ово није афричка пустиња већ део обале на Балтичком мору.

Најнеобичнији становник необичног кута Европе: Ирвас.

Обала крај Нидена.

Ниден: место које је одувек привлачило уметника.

Једно чудо природе у Европи

ЗА »КОЛО« НАПИСАО ВОЛФГАНГ МЕДО

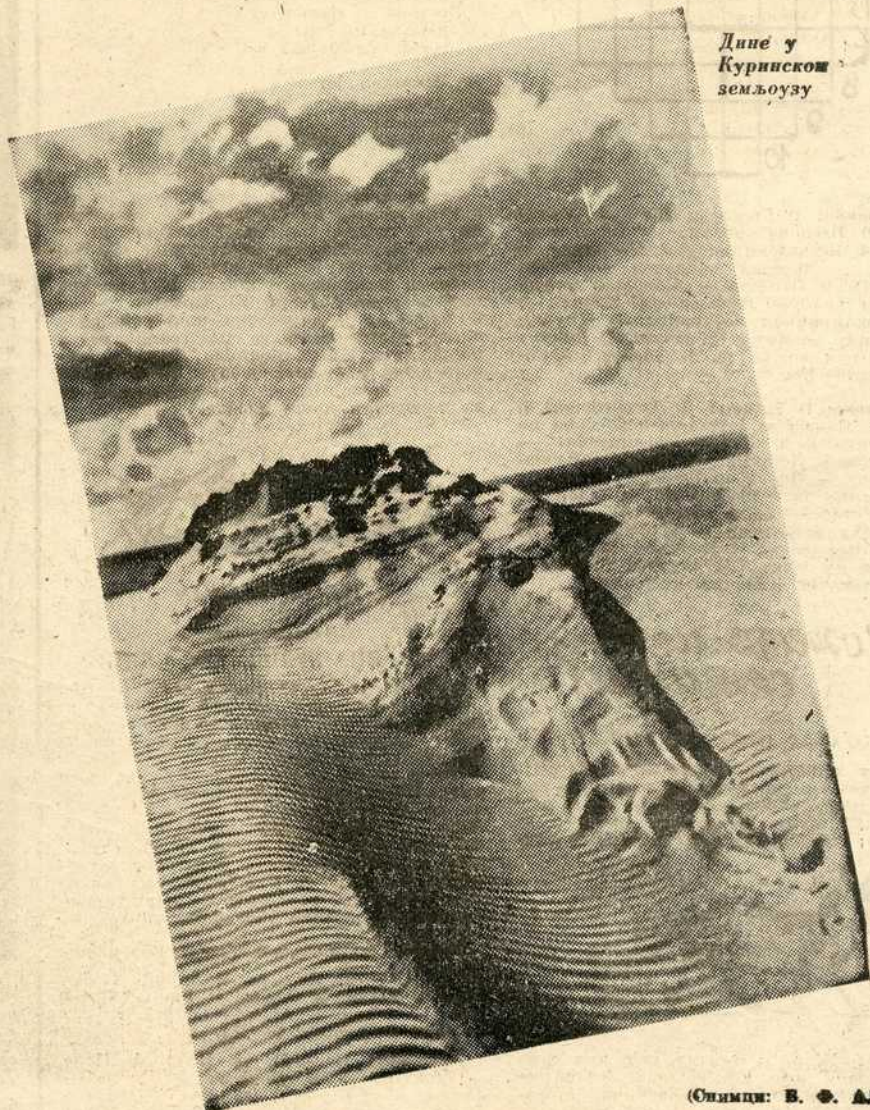

Право чудо природе у Европи претставља Куриски земљоуз, узана трака земље која се мора затвара Куриски залив на граници Источне Пруске и Литве, залив у који се улива река Њемен. То је пешчани спруд, дуг преко 120 километара, а широк, на најужем месту свега километар и по. Спруд који као оштар мач дели Источно море од Куриског залива састављен је од таласастих дина белег као снег песка које му дају чудесан, пустињски изглед. Нигде у Европи природа није створила слично дело. Једино у Америци, у Канади, има сличних формација, али у много мањем обиму. Лети кад над пешчаним динама трепери ваздух од спарине и кад се над земљоузом појављују варљиве слике фата моргане, влада ту мртвачка тишина пустиње. Само по неки пут појави се ту која филмска експедиција која тражи природни оквир за своје пустињске или оријенталне филмове. Тишину нарушавају само ирваси, јелени-лопатари, који су већ давно изумрли у осталој Европи, док у овом крају уживају законску заштиту. Они у рано лето напуштају мочварне шуме делте Њемена, пливајући прелазе 15 километара широки залив-лагуну и лето проводе на узаној превлаци. У увалама, између дина, налазе се њихови пашњаци са ретком дрвогоричном шумом; ту су заштићени од обала, мува и остале гамади која их мучи у шумама. Ту се и паре.

У једној дубокој ували, чудесно обрађеном разноврсном шумом, налази се чувено рибарско насеље Розитен. То је права оаза у песку. Розитен није важан као рибарско место, него као орнитолошка станица. Преко тог места, наиме, пролазе све птице-селице које се са севера селе у Јужне крајеве. Зато је ту славни научник Тисеман основао ову станицу. Ту се у великом броју хватају птице којима се на ноге стављају прстенови са нарочитом ознаком. Они који ухвате те птице јављају после из разних крајева Европе и Африке докле су стигле. Доказало се да је Балкан важна међустаница за птице које се са далеког севера селе, рецимо, у Египат. Утврдило се и то да ту роде без милости поубијају све оне слабије који не би издржали лет преко мора.

У Розитену је поред тога далаас и војна једриличарска школа која је дала много славних авијатичара.

Од Розитена, даље, постају дине све више и више све до Нидена кога је једном, за време бурне ветровите јесење ноћи, затрпао песак. Овде се налази уметничка колонија људи који траже мир и тишину и унутрашњу срећност. Многи сликари и писци из великих вароши долазе лети овчмо да идиллично проведу свој летњи одмор. Они су ту саградили и мале, чисте колибике пред којима у плитком мору лепрљају бела једра једрилица.

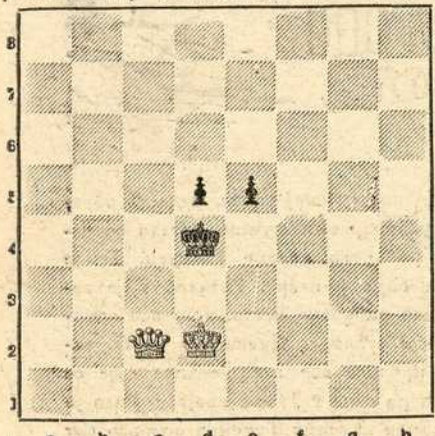
Дине у Куриском земљоузу

(Снимци: В. Ф. АЈ)

ШАХ

ПРОБЛЕМ БР. 138

Александар Атанасијевић (Београд)

Бели вуче и даје црноме мат у два потеза.

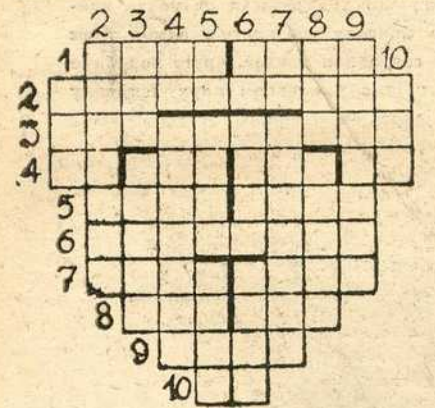
Решење проблема број 137 (Љуб. С. Петровића): 1) D7-g4!

Жртвима до мата

Бели: др Крејчик. — Црни: Биндер.

- 1) e2-e4, c7-c5; 2) d2-d4, c5:d4; 3) Sg1-f3, e7-e5; 4) c2-c3, d4:c3; 5) Lf1-c4, c3:b2; 6) Lc1:b2, Sb8-c6; 7) 0-0, d7-d6; 8) Sb1-c3, Lc8-g4; 9) h2-h3, h7-h5; 10) Lc4-b3, Sc6-d4; 11) h3:g4, h5:g4; 12) Dd1:d4! e5:d4; 13) Lb3-a4+, Ke8-e7; 14) Sc3-d5+, Ke7-e6; 15) Sf3:d4+, Ke6-e5; 16) Sd4-f5+, Ke5:e4; 17) Sf5-e3! Ta8-c8; 18) f2-f3+, g4:f3; 19) g2:f3+, Ke4-d3; 20) Ta1-d1+, Kd3-e2; 21) Tf1-f2 mat.

Укрштене речи

Водоравно: 1) Светлећи гас — Узвик бола. 2) Васнова, свемир. 3) Обожавање идола. 4) Египатски бог сунца — Лице из Библије — Млечни производ — Лична замена. 5) Отплата — Напоако; маварско жерско име (тепање од Илона). 6) Врста сатиричних пословица. 7) Удубљење у зиду — Млава (немачки). 8) Смучка — Напоако; улађе се. 9) Зоогом (италијански). 10) Кеи.

Усправно: 1) Тишина. 2) Талентован. 3) Одјек — Служби за заустављање крви по берберицама. 4) Дакле, (француски) — Један назив Летоније. 5) Него — Напоако; врач — Опера од Вердија. 6) Погодбена речца (апострофирано) — Напоако; узраст, етас — Било (латински) — т=с; 7) Домаћа животиња — Италијански еп из осамнаестог века. 8) Напоако; позади — Личност из једне Шекспирове трагедије. 9) Овалан. 10) Немачки књижевник.

Можете ли се сетити?

КОЈА ЈЕ ОВО ЖИВОТИЊА?

Е, ову животињу морате знати на сваком мјесту, јер сте је могли видети и код нас не само у Зоолошком врту већ и у пољу или шуми. Дугачка је око 70 сантиметара док јој је реп дугачак 35 сан-

тиметара. Живи у јамама које или сама ископа или одме од јазавца. Храби се вечерњим кокошима, мишевима, гускама, птицама, а и њихом. Кажу да је изванредно лукава. Како је јако штетна

људи је тамане, али исто тако и због њеног крзна. Но може да буде и корисна, јер уништава мишеве и гундеље... Може и да се припитоми.
Специјалне врсте ових животиња гаје се због крзна.
Да ли сада знате како се зове животиња чији вам цртеж доносимо? (више о тој)

ЧИЈИ СУ ОВО СТИХОВИ?

Таха, ноћи
Моје сунце спава;
За главом јој
ол бисера грана;
А на грани
К'о да нешто брви —
Ту су пали
Сивани славуи:
Жине преду
Из свиленог гласа,
Откали јој
Дувак до појаса,
Покрили јој
И лице и груди. —
Да се моје
Сунце не пробуди.

Можете ли ви да се сетите чији су то стихови, јер је нани сарадник опет заборавао да то прибележи? Ако не можете погледајте одговор који вам дајемо одмах доле.

Размислите мало

ДА ЛИ СТЕ ДОБАР ДЕТЕКТИВ?

Четири човека — Роберт, Роналд, Ралф и Родолф — играли су једне вечере карте. Између њих изби свађа у којој је један од четворице ударио другог. Ко је нападао а ко је напађан? О њима знамо ово:
Роберт неће признати да је његов брат ударно пријатеља.
Родолф се вратио с пута на дан свађе. Он је на путу провео три дана.
Роберт је гурао колџа Родолфа који је тежики инвалид све до Роналдове куће.
Родолф је познавао Роналда тек пет дана.
Ралф је свега једном видео Робертова оца.

Домаћин ће сведочити против нападача кога он мрзи.
Уочи свађе жртва је вечерала с једним од двојице људи које је Роналд мрзео.
Да ли можете по овим подацима да решите: ко је нападач, а ко је жртва? Ако не budete успели, потражите одговор у идућем броју.

Који је одговор тачан?

- 1) Ангасалик је: индијски поглавник острва у Пацифику насеље на северу егзотична биљка.
- 2) Шимшир је: цвећа четинар зимзелени шиб вошка.

Тачни одговори: 1) Ангасалик је ескимско насеље на Гренланду у коме живи око двеста Ескимца. Пронашла га је данска картографска експедиција 1882 године. Тада је ту постављен дански комесар и полицијска станица. Код Ескимца никада нема болести ни зараза.
2) Шимшир је зимзелени шиб који врло споро расте. Сади се по градинама и парковима. Као самоникла биљка шимшир расте у Јужној Србији. Шимширово дрво је врло тврдо и употребљава се за дрворез и друге израде.

РЕШЕЊА

ИЗ 137 БРОЈА

Одговор на

„ШТА ЗНАЧЕ ОВЕ ДВЕ СЛИКЕ?“

Прва слика могла би да носи наслов: „Биће лето време“ јер дим из локомотиве иде у правно ласте лете високо, паук плете своју мрежу а све су то знаци да ће време бити лето.

Друга доња слика могла би да носи име: „Надаће киша“ јер: ласте лете високо, крава муче коњ рже свиња окле го дуби се куће око свог голубињика овне се збијају у стадо ипде се не удаљавају од кошница, шеће је затворило крвнице око сунца се налази прстен дим из локомотиве иде водоравно и све су то знаци да векови треба очекивати кишу.

Решење из прошлог броја: Водоравно: 1) Ду. (Ду). 2) Пошман. 3) Адрија. 4) Дулек. — Ратом. 5) Обема — Евица. 6) Болни. — Остан. 7) Ајов — Мирта. 8) Вез. — Ију! 9) Арапат. 10) Да.

Усправно: 1) Одем. — Ивер. 2) Пале. — Дова. 3) Убој. 4) Доба. 5) Дирка. — Назад! 6) Умире. — Омира. 7) Напоако; Ваја — Сија. 8) Мати. — Трут. 9) Одат. 10) Мапа.

Шта оне носе... Бели огртачи

Према захтевима овогодишње летње моде врло пријатан утисак за око чине светле материје у једној боји. Природа је у ово време пуна живих боја; отуда не смета извесна једноставност у одећи. Тако су, дакле, данас поред материјала у цветним шарима веома о-

миљене и тканне у белој боји које, како у живој природи лета, тако и у варошким улицама, суним сунца и топлине, делују умирујући и пријатно

за око. Бео огртач, који је најчешће допуна лакој црној или тамно-плавој свиленој па в шаревој халбини, одузима претерану разголићеност коју обич-

(Фото: Велбилад)

по летње халбине дају. Има много комбинација белог огртача халбинама. Уз светло-плаве, зелене или црвене спортске халбине, ланене или свилене, са белим опасачем и белим ципелама, бео огртач пристаје изванредно лепо. На-

рочито за сунчано преподне. Он иде исто тако и уз црно-беле, плаво-беле и црвено-беле, комбинације. Уз црну свилену халбину, црне рукавице, црну ташну и шешир даје утисак поподневне тоалете. Леп је исто тако бео огртач са белом свиленом халбином од церсеја, са белим или драпираним турбан-шеширом који се високо везује, са круним клисом или с тракама тамног крзна.

Домашај

савремене хирургије

Када се размишља о томе шта је све потребно за одржање човечјег бића, задивљује околност да велики број делова нашега тела може операцијом бити уклоњен, а да се живот тиме ипак не доведе у опасност. Појмљиво је још, донекле, да човек може живети без очију, носа, уста, ждрела, грклана, слезине, руку, ногу и многих жлезда; али заиста изненађује факт да човек може живети и без једног дела мозга.

Медицинари траже сретства којима би, у потребним случајевима, могли заменити природне органе вештачким. Покушаји да се створи вештачко срце још су у току. То, свакако, неће бити лако. Тешко је конструисати једну механичку пумпу, која ће моћи поднети иста оптерећења и испуњавати све оне функције, које врше срчани мишићи и срчани вентили. У том случају, вештачко срце могло би се мењати; са природним то није случај.

Да набројимо све оно што је модерна хирургија остварила, да би помогла људском организму, и шта је у многобројним случајевима остварила, они који су до сада слабо чули, могу вештачки оспособити свој слух помоћу модерног електричног микрофона и мегафона. Људи без ушне школке и спољашњег слушног канала, без бубне опне, добро чују ако употребе једну справу, која спроводи звучне таласе кроз кости добање.

Сличан је случај и са онима који имају очне мане. Многе од њих могу бити уклоњене операцијом. Рожњача се може пренети; она се често и преноси са кавкот сисавца на човека, и то успешно. И онима који су потпуно изгубили вид може се помоћи. Помоћу оптофона, једног нарочитог апарата, човек који не види, може да чита штампана слова на тај начин што оптофон предаје слова као варијацију тона.

Теже је хируршким путем отстранити језик, јер тако може бити оштећен и грклан, а тиме разорено и чуло слуха. Наука и овде притиче унесрећеноме у помоћ и то вештачким плућима, која су везана једним дозивачем. Приликом употребе, та направа, која има један мех. држи се под раменом. Надувени дозивач производи гутурални глас, који се може модулирати покретима уста. На тај начин, човек ипак говори помоћу гласница. Дозивач се држи у зубима, као дуванска алула.

Вештачки делови тела одавно су у употреби. Понекад су тако грађени, да се једва разликују од природних. Хируршко вађење стомака и једног дела црека вршено је са успехом. Многи људи живе без једног дела плућа и без једног бубрега. Експерименти вршени на животињама показују да се бубреци могу вештачки заменити.

Вађење копалачке жлезде врло је често, као и делимично, или потпуно вађење других жлезди. Организам и поред тога испуњава свој задатак. Чак и велики део мозга може бити оперисан. Забележено је да су извесне духовне моћи човекове, нарочито памћење, тиме чак и појачане.

Крв, такође, не ствара више никакве потешкоће. Најновији начин трансфузије користи чак и крв у флашама. Добија се утисак да је природа снабдела човека великим бројем „сувишних“ органа и да би човек чак и онда, кад се многи од ових оспособе, могао живети. За разлику од животиња, човеку не нараста поново пијелан део тела, али он у накнаду зато, има духовне дарове који му омогућују да измисли механичке допуне, направе, које, у жла, не замењују у потпуности изгубљен природни део, али ипак успешно врше потребне функције.

Др. В. Јов.

УНИВЕРЗИТЕТ НОВОСАДСКА

Карлсбад

»БРИЛИЈАНТ У СМАРАГДНОЈ ОБРАДИ«

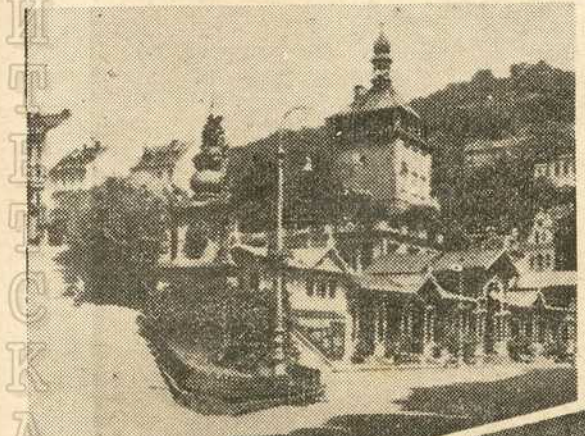
Беч, крајем августа
Међу обронцима Ерд-брда, у романтичноме Судетенгау, тамо где су се некада водиле крваве битке седмогодишњег и тридесетогодишњег рата, лежи у целоме свету позната бања Карлсбад. И данас, као и пре толико стотина година, она враћа здравље болесном телу и снагу уморној људској души. Тај мали градић био је деценијама место од-

мора највећих умова, људи и уметника Европе, и многе од њих потстакло на природна стварања. У сваком кутку паркова, у сеновитим стазама, под многобројним колонадама и питеорским, старим домовима и летњиковцима буде се успомене на велике писце, владаре или уметнике. Петар Велики, Гете, фон Хумболт, Шилер, политичари и истакнути државници свих земаља Европе дају кроз Карлсбад

Лево — Један пријатни кутак бање. Градска кула на Трокрстом Брду крије у себи много даха романтике.

(Снимци: приватна својина)

Горе — Ловачке трубе победоносно трубе; већ се чује лавек пса и очајнички крик гоњеног јелена. Цар Карло је у лову. Али се лавек ловачког пса претана у болно завијање. Пас је у некој узаврелој води, кључалом извору у најстрашњим мукама, а јелену ни трага. Тако прича легенда да је откривен Карлсбад. Данас се на томе месту названом „јеленов скок“ налази гнића камена дивокоза.

Лево — Бања располаже многим модерним купатилима, и чудом технике, сувим гасним купатилом. Једно од најлепших и најпримамљивијих је Царско купатило.

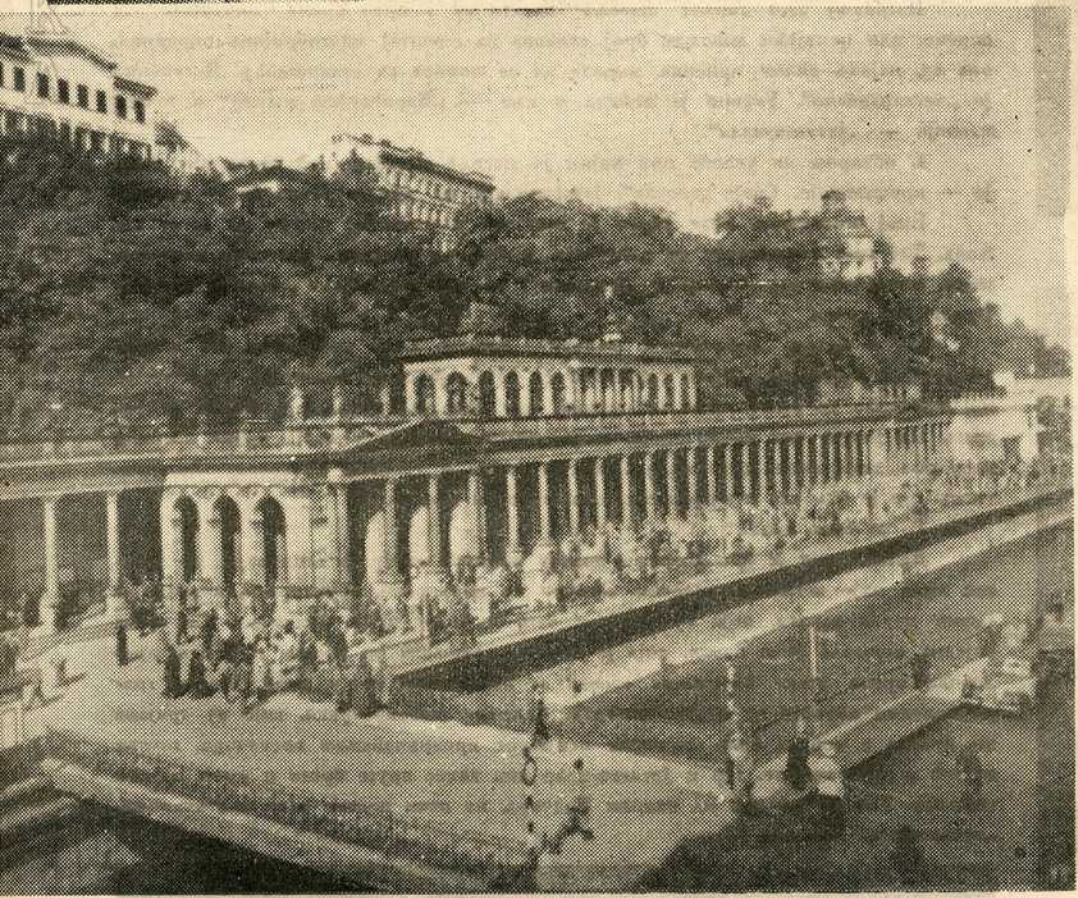
Горе — По киши и сунцу, преко целог лета, до дубоко у зиму долазе болесници из свих крајева Европе да лековитим напитком ојачају своје болесне органе. На једном од најглавнијих Карлсбадских извора још је и у сам сумрак доста живо.

слику европске душевне заједнице. Сам Никола Пашић више је од 30 пута био гост бање.

И данас, као и некада, Карлсбад је један кутак за себе, једна од најлепших страна у шареној књижи Немачког Рајха. Од рана јутра до пред сам сумрак све врви од света. Све се концентрично креће, струји од једног до другог извора, сви скоро за истим циљем. Са чашом у руци људи и жене хитају да се по савету својих лекара напију благотворне воде са многобројних извора. Љупке девојке које напитају гостима бање изворску воду уопуњују ову шарену слику. И све одише здрављем и пробуђеним, обновљеним животом. Весело сунце раскошно расипа своју светлост преко околних брода. У сумрак, бучни живот дана одједном занем. Негде, са брда, тек допре песма рањеног војника, који је овде нашао негу и ојачава своје младо тело за нове борбе. Али и она убрзо умукне. Мрак и тишина обавију овај чаробни кут до јутра, кад се са светлошћу дана пробуди исти весели шарени живот.

Лево — Пред главним и највећим Карлсбадским изворима, под Милб-уиколонадама, цела дана влада велика живост.

Љубомир Малеш

На падини Врачара

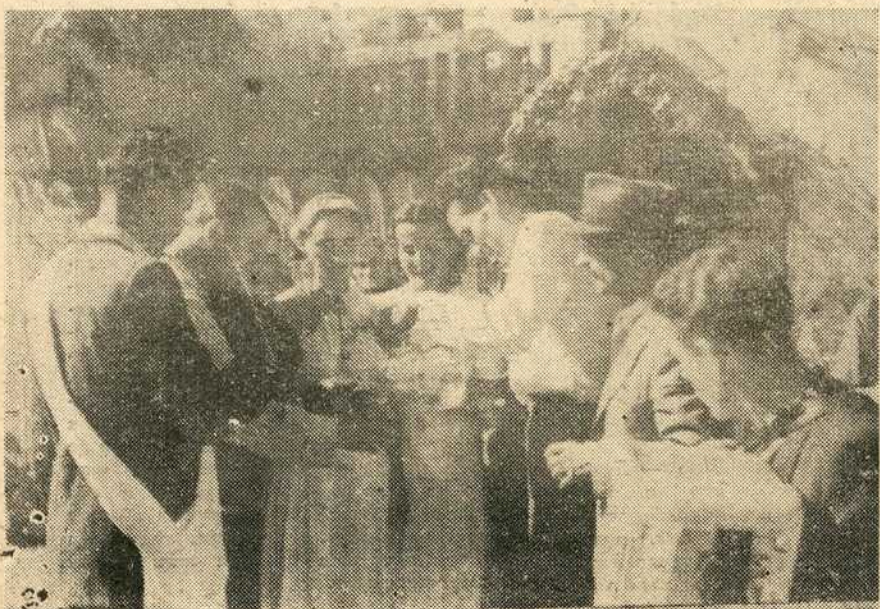

1 — Изглед Јатаган-мале

3 — Традиционални обичај приликом венчања

2 — Данашњи изглед прве подигнуте куће

(Снимци: М. А. Толоровић)

Пре двадесетак година, кад је Београд био у пуном развоју, јавно се један крупан проблем који ни до данас није решен. Прилив становништва повећавао се из дана у дан, док је број зграда за становање, и поред нагло изграђивања вароши, био увек несразмерно мањи. Власти су имале pune руке посла око обезбеђења скровишта безбројним придошлицама које су просто хрлиле у престоницу. У таквим приликама, готово преко ноћи, никла су на разним странама „дивља“ насеља. „Пиштољ-мала“, „Маринкова Бара“, „Пашино Брдо“. Проблем, међутим, није био решен. Велики број економско слабијих становника Београда остао је био и надаље без крова над главом. — Излаз се морао наћи. И тако је једнога дана у унутрашњој зони града — противно свима урбанистичким „прописима“ изникло ново „предграђе“ — чувена Јатаган мала.

Како је она, у ствари, настала? Неки сиромашни занатлија, који је у то време, као и многи други, мислио само на то како би смеисти своју породицу, нашао је једнога дана на неограђено празно земљиште између „Мостара“ и Вајфертове пиваре. По тој простор испод Државне и војне болнице он је просто прогласио „личном земљом“. Смело, без икакве дозволе, он је приступио „послу“. И једног јутра, никла је, као печурка, његова кућица, ограђена бодљикавом жицом. Лед је био пробијен. Примеру овог необичног „немарца“ следовали су и други. И кућице су се полако дизале и низале без икакве везе и реда.

Изградњу овог дивљег насеља власти су у прво време покушале да спрече; али немајући довољан број станова за смештај многобројних породица, оне су, најзад, силом прилика, морале да се помире са стварношћу. Насеобина је „легалizована“. Ускоро је добила и име — „Карађорђевог шанца“ а нешто касније — „Јатаган-мала“.

С обзиром на услове под којим је насеље настало, ово друго име било је — прикладније. Своје „поселе“, јатаганмалци су, збиља, отели на — јатаган! Број становника мале убрзо је достигао импозантну цифру од десет хиљада. Тај свет сачињавале су занатлије, фабрички радници, приватни намештеници, општински службеници и „фараони“, за које није било довољно места у Орловској улици.

Ни у нашем „политичком животу“ Јатаган мала није била без икакве улоге. Она претставља једно средиште, са којим је сваки кандидат, било да се препоручивао за општинског одборника, или народног посланика, морао да рачуна. На рачун тих кандидација, и јатаганмалцима је у своје време обећана изградња хигијенских станова, регулација улица и увођење водовода. „Загарантован“ им је био чак и трајни опстанак на овом земљишту.

То је било онда.

Данас, када је цео Београд знатно изменио своју физиономију, ни Јатаган мала није остала поштеђена. Замрли су корпарски, коритарски, ковачки и разни други занати, који су потекли баш из овог краја Београда. Са њима заједно ишчезла је и песма, која је обично почињала уз корито или мех, прелазила преко усана оближњих суседа и настављала се у хору. Многи традиционални обичаји су такође нестали. Седељке око кућерака, које су трајале до дубоко у ноћ, и биле најчешће испуњене препривчавањем поскочица, готово су већ и заборављене. Јер и Јатаган-мала има данас друге бриге и живи другим животом. Рат се осећа и на падини Врачара, на овом некада тако оригиналном, „аутономном“ насељу.